

Undirvísingartilgongd

Føroyingasøga

Hvussu ber til at arbeiða við
Føroyingasøgu
í føroyskum í framhaldsdeildini í fólkaskúlanum?

Til læraran

Uppskot um tilfar, ið kann nýtast at skapa forfatan: Sí aftast í uppgávuunum til næmingarnar

- ✓ Spurt kann verða, hvat ið næmingarnir vita um Føroyingasøgu. Hava teir hoyrt um hana? Hava teir havt um FS í skúlanum? Hava teir lisið FS? Hvør hevur skrivað FS? Nær var FS skrivað? Hvar var FS skrivað? Á hvørjum máli var FS skrivað? Hvussu gamalt er føroyska málið¹?

Fakta um Føroyingasøgu sæst á „Um Føroyingasøga“, og har fæst svarið til settu spurningarnar.

- ✓ Annar áhugaverdur spurningur at viðgera, áðrenn farið verður at lesa FS, er, hvat tekstslag FS hoyrir til. Hvørja fatan hava næmingarnir? Er talan um søguligan ella bókmentaligan tekst? T.v.s. yrkistekst ella fagurfrøðiligan tekst? Vert er at geva gætur, at FS var lisin í lærugreinini „Søga“ í føroyska fólkaskúlanum í mong ár, men var ikki viðgjørd í lærugreinini „Føroyskt“.
- ✓ Hvat merkir orðið „søga“? Kenna teir norrøna orðið „saga“? Orðið „søga“ og norrøna orðið „saga“ hava júst sama innihaldsligan týdning – talan er um sama orð. Vita teir, at orðið „saga“ harumframt verður nýtt sum felagsheiti fyri forna íslenska prosaskaldskapin?

---

1 Í hesum sambandi ber til at tosa um málsøguna

Til ber at lesa um forníslenska prosaskaldskapin á „Um íslendingasögur“².

- ✓ Eyðsæð er at kunna næmingarnar um, at FS er ein av elstu íslensku fornsøgunum og at greiða næmingunum frá hesum serliga skaldskapinum og tess serligu eyðkennum.

Á „Um íslendingasögur“ ber til at lesa um serlig eyðkenni í hesum skaldskapinum, eins og til ber at lesa um FS í hesum bókmentaliga høpinum.

- ✓ FS kom á fyrsta sinni út sum samlað verk í 1832 undir heitinum „Færeyínga saga“. Tað var forngranskarin og útgevarin C. C. Rafn, ið stóð fyri útgávuni. Eyðsæð er at kunna næmingarnar um søguna handan fyrstu útgávuna, og hví FS kom út júst tá³.

Søguna um hesa fyrstu útgávuna ber til at lesa á „Færeyínga saga. Fyrsta útgávan hjá Rafn“

Hugskot um arbeiðshátt

Umráðandi er, at næmingarnir lesa FS væl og virðiliga. Eitt hugskot er at geva næmingunum arbeiðsspurningar og uppgávur, áðrenn tey fara at lesa tekstin, so tey vita, hvat tey serliga skulu festa seg við. Tey kunnu hava eina lesiloggbók (t.d. talgilda) at skriva viðmerkingar, serlig brot, lýsingar, síðutøl og annað í, meðan tey lesa.

Næmingarnir kunnu arbeiða hvør sær ella tvey og trý saman. Ymisku uppgávarnar kunnu bítast ímillum næmingarnar, og træðrirnir verða síðan savnaðir, tá ið lagt verður fram í plenum. Alt tilfarið kann savnast saman, so hvør næmingur kann fáa eitt fullfíggið upprit (t.d. talgilt) at gera egnar viðmerkingar til.

---

2 Í Føroysk bókmentasøga 1 er fyrsti parturin í bókini um miðöld, har virðismikil vitan fæst um hetta tíðarskeiðið.

3 Til ber at lesa um romantiska tíðarskeiðið í Føroysk bókmentasøga 1 á bls. 207 undir heitinum Romantikkur. Har er tíðarskeiðið og tíðarandin lýstur, eins og Rafn er umtalaður.

Arbeiðsspurningar til FS

Til næmingarnir

Legg tær í geyma:

Minst altíð til at vísa á ítökilig brot ella støð í tekstinum sum dømi um tað, tú kemur fram til og at geva grundir fyri tínum meiningum og niðurstøðum.

1. Hvat veitst tú um FS?

T.d. hennara uppruna, nær hon varð skrivað, hvar hon varð skrivað? Hvør skrivaði FS? Á hvørjum máli var FS skrivað? Nær varð FS givin út? Hvør gav hana út? Sig alt, sum tú veitst um søguna.

Slóð

til formæli *Til læseren* í frumútgávuni hjá Rafn

http://heimskringla.no/wiki/Indledning_%28F%C3%A6rey%C3%ADnga_saga_%28C.C.Rafn%29%29

2. Tekstaslag

Er talan um ein søguligan yrkistekst ella um ein bókmentaligan tekst? Gev grundir fyri tínum svari. Hvat tekstaslag, metir tú, at FS hoyrir til? Lýs tekstaslagið og gev grundir fyri tíni meting.

3. Kjarnin í søgugongdini

FS er ein long og hendingarík søga, men nú skalt tú royna at siga, hvør kjarnin í søguni er. Hugsa teg væl um og skriva 5 til 8 reglur um innihaldið. Meiningin við hesi uppgávuni er at fáa teg at varnast „reyða tráðin“ í hendingunum.

4. Søgubýgging

Nú skalt tú kanna, hvussu søgan er skipað. T.v.s. at tú skalt geva ytru kørmunum serligan ans. Tú kanst t.d. spyrja, hvussu søgan er býtt upp (t.d. samanhangi tekstur ella partar), um hon er søgd í tíðarrað

(kronologi), um afturlítandi brot eru, og um fyriboðanir um ókomna tíð eru.

Vanligt er at siga, at søgugongdin í hesum tekstaslagnum kann bítast upp í forspæl, høvuðsgongd og eftirspæl, og at hetta trýbýtið skipar seg í seks skeið:

1. Inngangur (greitt verður frá persónum og ættum)
  2. Stríð (mótsetningur tekur seg upp og kemur til sjóndar)
  3. Hædd (stríðið harðnar/ klimaks)
  4. Hevnd (spenningur losnar)
  5. Semja (tey, sum eftir liva, royna at sættast)
  6. Eftirsløð (hvat síðani hendi)
- (Skyum Nielsen 1994: 19)

Tú kanst royna at býta hendingagongdina í FS upp eftir hesum frymlinum. Sum hjálparamboð kanst tú gera eina søgulinju, har tú setir tær týdningarmestu hendingarnar upp í tíðarrað fyri síðan at bólka tær upp í tey seks skeiðini.

Í byrjanini í Færeyínga saga er innleiðing, sum Rafn nevnr „Til læseren“. Har sæst eitt yvirlit yvir hendingarnar, sum kanska kann hjálpa tær. Útgávan finst á netinum.

Slóð

Til Færøboernes historie hjá Rafn:

[http://heimskringla.no/wiki/F%C3%A6r%C3%B8boernes historie_%28C.C.Rafn%29](http://heimskringla.no/wiki/F%C3%A6r%C3%B8boernes_historie_%28C.C.Rafn%29)

5. Tíð og stað

Hesin spurningurin snýr seg um, nær hendingarnar í FS fara fram, og hvar tær henda. At hjálpa tær at svara hesum spurningum kanst tú brúka innleiðningin í Færeyínga saga, sum Rafn nevnr „Til læseren“ (Slóð). Í endanum stendur, hvussu hann hevur roynt at tíðarfesta hendingar og persónar. Aftast í bókini, á bls. 281, er „Chronologisk Oversigt“. Í tí yvirlitinum hevur Rafn tíðarfest persónar og hendingar. Aftrat hesum er tíðarspurningurin umtalaður í „Um Føroyingasøgu“ og „Um íslendingasøgur“.

Nú skalt tú kanna, nær hendingar fara fram í FS og royna at tíðarfesta tær. Eru árstøl nevnd í søguni? Hvussu ber til at rokna seg fram til, nær hendingar fara fram, ella nær persónar hava livið? Hvussu long er søgutíðin? T.e. tíðin frá tí, at søgan byrjar, og til søgan endar. Hvussu mong ár ganga frá tí, at hendingarnar fara fram, og til tær verða festar á roð? Hvønn týdning, heldur tú, at tað hevur fyri „sannleiksvirðið“ í søguni, at glopp er ímillum frásagnartíðina (t.e. tíðarbilið, tá ið søgan er skrivað) og søgutíðina (t.e. tíðarbilið, tá ið hendingar henda)? Hvat veitst tú um hesa søgutíðina? Greið frá tí, sum tú fært at vita um hesa tíðina í FS.

Greið frá, hvar hendingarnar í FS fara fram. Hvaðani eru persónarnir ættaðir? Hvussu ber til at vita, hvaðani fólk koma frá upprunaliga? Greið eisini frá sambandinum, sum persónar, ið hava týdning fyri søgugongdina, hava við umheimin? Hvørji lond og hvørjir persónar hava teir samband við? Hvørji lond vitja teir ella herja teir í? Greið frá, hvussu tú fatar sambandið ímillum Føroyar og hini londini. Hvat eyðkennir sambandið? Er nógv samband ímillum lond hettar tíðarskeiðið? Hvørjum endamáli tænar sambandið ímillum persónar og lond?

Slóð

til høvdingar og kongar í Noregi:

<http://www.arild-hauge.com/konger.htm>

6. Frásagnarfólk og frásagnarstíllur

Nú skalt tú kanna frásagnarviðursiftini í FS. Tú kanst t.d. kanna, um søgan er skrivað í 1., 2. ella 3. persóni, og hvør sigur søguna. Er frásagnarfólkið í parti við nøkrum av persónunum? Sigur frásagnarfólkið, hvat ið tað heldur um persónar ella hendingar? Er frásagnarfólkið sjónligt í søguni? Tekur tað støðu ella kemur við viðmerkingum? Hvussu við sjónarhorninum? Fært tú at vita, hvat persónar hugsa ella kenna? Eru frásagnarfólk og sjónarhornuttan- ella innanstaðsett? Sig eisini, um tú metir frásagnarfólkið at vera álítandi sum søgusigara ella óálítandi. Minst altíð til at geva grundir fyri tínum meiningum.

Greið frá tíni hugsan um frásagnarstílin. Hvat eyðkennir frásagnarstílin og málið? Hvørjir orðaflokkar verða mest nýttir í søguni? Hvat eyðkennir lýsingarnar? Eru tær drúgvar og orðaríkar, ella eru tær neyvar og berligar? Minst altíð til at vísa á dømi í tekstinum. Hvat verður lýst í søguni? Finnur tú dømi um óneyðugar lýsingar, t.v.s. lýsingar, ið eru virðisleysar fyri

fatánina av persónum ella støðum? Hvussu, heldur tú, at høvundurin roynir at gera søguna spennandi? Hvørji amboð ella hvørjar snildir brúkar hann? Er frásagnarstíllurin vanligur ella serligur í mun til aðrar tekstir ella onnur tekstasløg, sum tú kennir? Hvønn týdning hevur frásagnarstíllurin fyri søguna og søgur annars? Ávirkar frásagnarstíllurin tína fatan av tí fortalda? Royn at bera FS saman við aðrar tekstir, sum tú kennir, og greið frá muninum.

7. Persónar

Nógvir persónar eru í FS, men tú skalt bara viðgera teir, ið tú metir hava týdning fyri tína fatan av søgugongdini. Arbeiðir tú saman við øðrum, er tað kanska eitt hugskot, at tit býta persónarnar ímillum tykkum.

Les fyra teir fyrstu partarnar í FS og gev tær far um og greið frá, hvørjir persónar verða lýstir har, hvussu teir verða lýstir, og hvussu nógva umrøðu, hvør teirra fær. Tú kanst gera tær eitt yvirlit yvir persónarnar, hvat tú veitst um teir, og hvussu sambandið er teirra millum. Eru teir í ætt við hvør annan? Eru teir í stríð við hvør annan? Hvør er í parti við hvørjum? Og hví heldur tú, at teir eru í sama parti? Hvat stríðast teir um? Hvat eru teir ósamdir um? Hvørja ætlan hava persónarnir? Hvat er teirra mál? Hvat liggur sum grund fyri atburðinum hjá persónunum? Eru lýsingarnar av persónum „objektivar“? Ella skínur ein ávísur hugburður hjá høvundinum ígjøgnum lýsingina?

Flestu persónarnir í søguni eru menn, men nakrar kvinnur eru tó bæði nevndar og lýstar. Hvussu eru hesar kvinnur lýstar? Hvør er teirra leiklutur í søguni? Hvør munur er á mans- og kvinnumyndini? Ger eina neyva lýsing av Tóru og greið frá, hvør hennara uppgáva er í søguni.

Nøkur børn eru í søguni. Hvussu verða tey lýst, og hvør hugburður sæst í søguni til børnini? Vís á dømi og greið frá støðuni hjá børnunum.

Gev tær far um og greið frá, hvørji virði persónarnir hava, hvat teir umboða, hvat er serliga umráðandi í teirra lívi, og hví tú heldur, at so er.

Minst til at geva grundir fyri tínum sjónarmiðum. Tú kanst enda við at gera eina niðurstøðu um, hvørja uppgávu ella funktión persónarnir hava í søguni.

8. Tema og tulkning

Nú skalt tú kanna, hvørjir mótsetningar eru ímillum persónarnar í søguni, hvørjir mótsetningar eru ímillum áhugamál teirra, eins og hvat tað er, sum skapar spenning í søguni. Gev tær far um, hvat orðið „landnám“ merkir, og hvat tað er, ið hendir hetta tíðarskeiðið.

Hugsa t.d. um, hvør munurin (og mótsetningurin) er ímillum Brestir/Beinir og Havgrím, ímillum Brestir/Beinir og Trónd, og hví Havgrímur og Tróndur saman við Svínøyar–Bjarna gera samgongu. Hvat umboða teir ymisku persónarnir? Hvat stríðast teir um? Hvønn týdning hefur ættin og æran? Hvønn hugburð hava teir til ættina og æruna, til lóg og landskil? Hvørji egináhugamál hava teir? Hvussu vilja teir, at hetta nýggja samfelagið, skal skipast? Hvør mótsetningur er ímillum Sigmundur og Trónd? Hvør er kjarnin í teirra ósemju? Hví mælir Tróndur Leivi til at giftast við Tóru? Hvørjum endamáli skal giftarmálið tæna? Hvussu verður ættarstríðið loyst? Hvussu fæst at enda friður í nýsamfelagnum?

Hugsa eisini um, at siðaskifti fer fram. Hvørjar broytingar koma í kjalarvørrinum av kristindóminum? Hvønn týdning hevði kristnanin fyri norrønu samfeløgini?

Ger at enda eina niðurstøðu, har ið tú lýsir temað í søguni, og har ið tú knýtir øll tíni kanningarúrslit saman í eina tulkning av søguni.

Í fyrsta partinum undir heitinum „Miðöld“ í Føroysk bókmentasøga 1 kanst tú kunna teg um øldina, ið søgugongdin fer fram í, hvørji rák vóru tá, og týdningin, ið siðaskiftið hevði fyri samfeløgini.

9. Perspektivering

FS er ein aldargamal tekstur, og spurningur er, um hann hevur nakað at bera okkum nútíðarmenniskjum. Hvat heldur tú? Gev grundir fyri tínum áskoðanum. Annar spurningur, sum tú kanst kanna er, hvussu FS sæst aftur í dagsins samfelag. Hugsa t.d. um politikk. Hvussu verða Sigmundur og Tróndur fataðir og brúktir í politikki? Vís á dømi. Hvussu sæst FS aftur í listini? Kanna, hvørji kvæði eru um (høvuðs) persónar og hendingar í FS. Finn dømi um yrkingar og søgur, har persónar og hendingar úr FS verða nýttir. Finn dømi um mynd- og høgglit, har myndevnið er úr FS.

Ger tær tankar um, hvussu FS stendur seg í norrøna prosaskaldskapinum. Hvussu er FS skyld við íslendinga- og kongasøgurnar? Hvørji felags eyðkenni eru? Hvussu brýtur hon frá?

Ger at enda eina niðurstøðu har tú tekur saman um og greiðir frá týdninginum, sum FS hevur og hevur havt fyri okkara sjálvsfatan og okkara mentan.

Hjálparamboð, sum tú kanst brúka í hesum sambandinum, eru eitt nú leitorðini aftast í Føroysk bókmentasøga 1, har víst verður til ymsar tekstir. Tú kanst eisini fara inn á heimasíðurnar hjá bókasøvnunum og brúka nøvn (t.d. Sigmund og Trónd) úr FS sum leitorð og vita, hvørji leitúrslit tú fært. Tú kanst eisini kaga í bókina „Frændafundur. Ritstjórar Magnus Snædal og Turið Sigurðardóttir. Háskúli Íslands. Reykjavík 1993“ og lesa greinina hjá Rógva Thomsen: *Høvdingar hittast*. á bls. 99. Har finnur tú dømi um ymsar tekstir, ið brúka hendingar og persónar úr FS.

Hugskot er eisini at finna spælifilmar, ið eru um landnámstíðina. T. d.:

Hrafninn Flygur – When the Raven Flies the movie – With English subtitles:

<https://www.youtube.com/watch?v=DOi3ic3LYHM>

Outlaw: The Saga of Gisli:

<https://www.youtube.com/watch?v=76AlJZuywXo>

Um íslenska prosaskaldskapin:

<https://www.youtube.com/>

[watch?v=taVsvYWp1UU&list=UUJRQT1G5bXhpyYPhaXNsL_A&index=5](https://www.youtube.com/watch?v=taVsvYWp1UU&list=UUJRQT1G5bXhpyYPhaXNsL_A&index=5)

Um víkingatíðina:

<https://www.youtube.com/watch?v=bwKNdt8sJ38>

<https://www.youtube.com/watch?v=W53keOCIORM>

<https://www.youtube.com/watch?v=wxxWkNHuCkY>

<https://www.youtube.com/watch?v=Mh57njsvw5Q>